
Smeri razvoja semiperifernih občin v Ljubljanski regiji: na primeru občine Domžale

Author(s): Andrej GULIČ

Source: *Urbani Izziv*, No. 15, REGIONALNO PLANIRANJE (april 1991 / April 1991), pp. 39-46

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179816>

Accessed: 02-10-2018 12:51 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Andrej GULIČ

Smeri razvoja semiperifernih občin v Ljubljanski regiji na primeru občine Domžale

Prispevek obravnava problematiko položaja in možnih smeri razvoja semiperifernih občin v ljubljanski regiji na primeru občine Domžale. Izhaja iz analize osnovnih značilnosti razvoja občine v kontekstu dosedanje industrijske paradigme družbenega razvoja in oblikuje predloge možnih dolgoročnih razvojnih usmeritev. Izpostavlja pomen dejavnika podjetništva in oblikovanja nove socialne organizacije gospodarjenja v občini.

Splošne razvojne razmere

Družbeni trenutek, ki ga pravkar preživljamo v naši republiki in celotni državni skupnosti, označujejo dinamični razvojni pojavi in procesi na političnem, gospodarskem in socialnem področju, ki postopoma spreminjajo obstoječe vzorce prostorske organizacije družbe.

1. Na političnem področju lahko spremljamo razvojne procese, ki na eni strani vodijo v osamosvajanje in dezintegracijo Slovenije iz sedanjega jugoslovanskega državnega okvira, na drugi strani pa v povečano povezovanje in integracijo znotraj republiških meja. S tem se ustvarjajo razmere za povečano stopnjo politične svobode navzven, toda z nevarnostmi omejevanja doseženega političnega pluralizma na različnih nižjih družbenoprostorskih nivojih (na regionalnem, občinskem in lokalnem nivoju).
2. Na gospodarskem področju se pod pritiski tržne liberalizacije pospešujejo procesi dezindustrializacije in tehnološkega posodabljanja gospodarske strukture, ki neenakomerno prizadevajo posamezna urbana in regionalna območja.

3. Na socialnem področju je viden predvsem razkroj državne blaginje in s tem v zvezi zaostrovanje pogojev preživetja. Najbolj akutni so vsekakor problemi brezposelnosti, ki izhajajo iz neustrezne izobrazbene in poklicne sestave razpoložljive delovne sile.

Gre za divergentne in težko obvladljive razvojne procese, ki spreminjajo oblikovno prostorsko delitev dela v okviru industrijske paradigme družbenega razvoja. Katera naselja oziroma občine bodo pri tem potegnile krajši konec, je odvisno od vrste objektivnih (sedanji položaj v prostorski delitvi dela, razvitost gospodarske in fizične infrastrukture, izobrazbena delovna sila, sprejemljivo delovno in bivalno okolje itd.) in subjektivnih dejavnikov (dobri razvojni programi, podjetniški način gospodarskega obnašanja, razviti partnerski odnosi med glavnimi razvojnimi subjekti itd.) Razvojne probleme bodo preživljale vsaka na svoj način posamezne regije, urbani centri, podčelje, razvite in manj razvite občine ter lokalne skupnosti.

V tukajšnjem okviru bomo opozorili na specifično razvojnih vprašanj, ki zadevajo semiperiferne občine (če uporabimo pojem iz znane "teorije odvisnosti" I. Wallersteina, 1979) oziroma tiste občine, ki se zaradi neposredne prostorske bližine urbanim naseljem višjega reda, zaradi nižje stopnje centralnosti lastnih naselij, zaradi enosmernih delovno migracijskih povezav in zaradi drugih delno podrejenih socialnih relacij, nahajajo v določenem položaju odvisnosti od občin (naselij) višjega reda. Kot primer smo vzeli v obravnavo položaj in razvojne perspektive občine Domžale v sklopu aglomeracije in regije mesta Ljubljane.

100% recycled paper 100% recikliran papir aus 100% Altpapier

Razmišljanja so povezana z rezultati strokovnega dela, ki smo ga opravili ob sodelovanju pri pripravi Analize razvojnih možnosti občine Domžale za obdobje 1991-95 (P. Gulič, B. Čer nič, A. Gulič, L. Lenarčič, 1990).

Razvoj občine Domžale v okviru industrijske paradigme družbenega razvoja

Za občino Domžale je do prve polovice osemdesetih let bil značilen stabilen in dinamičen gospodarski in družbeni razvoj, ki je kot pri večini slovenskih občin temeljil predvsem na nadaljnjem razvoju industrijskih dejavnosti ter razvoju samoupravnih družbenih odnosov. Napredovanje v okviru t.i. **industrijske paradigme** gospodarskega razvoja je ustvarilo številne gospodarske in infrastrukturne predpostavke za nadaljni uspešni razvoj, socialna organizacija, utemeljena z načeli samoupravljanja, pa ugodne socialno ekonomske razmere, socialni mir in sorazmerno visoko kvaliteto življenja.

Takšen tip razvoja je občino Domžale zaznamoval na poseben način:

- (1) V primerjavi z republiškim povprečjem je občina dosegla nadpovprečni delež zaposlenih v industrijskih dejavnostih, istočasno pa močno zaostaja za republiškim povprečjem pri razvoju storitvenih dejavnosti v okviru terciarnega in kvartarnega sektorja gospodarstva.
- (2) Tudi upošteva deleža zaposlenih žensk v "združenem delu" je občina opazno presegla republiško povprečje. Znano je, da je velik delež zaposlenih žensk v gospodarstvu običajno visoko korelira z zastarelostjo gospodarske strukture (tehnologija tekočega traku!).
- (3) Upošteva strukturo zaposlenih je za občino značilen sorazmerno nizek delež visokoizobraženih delavcev, ki je precej pod republiškim povprečjem, kar se bo

verjetno že v bližnji prihodnosti pokazalo za izrazito razvojno pomanjkljivost.

- (4) Občina je vse do sredine osemdesetih let imela zelo visok koeficient selitvenega prirasta (leta 1986 je bil koeficient 8,7), kar posredno kaže na ekstenziven značaj razvoja gospodarstva, ki je potrebovalo vedno nove (manj izobražene) delavce za izpolnjevanje svojih proizvodnih planov, kot tudi na problematiko reševanja stanovanjskih potreb Ljubljancanov. Rast prebivalstva v občini pa ni bila enakomerna, temveč se je osredotočala v glavnih urbanih naseljih, predvsem v "domžalski aglomeraciji" (Domžale, Trzin, Mengeš, Količevo) s trendi stagnacije ali celo upadanja števila prebivancev v nekaterih krajevnih skupnostih (Blagovica, Češnjice, Velika vas, Dešen, Zlato polje, Dob). (Prikaz statističnih kazalcev je opravljen v prej omenjenem viru.)

Ta rudimentaren in nepopoln prikaz nekaterih razvojnih elementov kaže na dejstvo, da je gospodarstvo občine Domžale sredi osemdesetih let doseglo svoj vrhunec v okviru industrijske paradigme družbenega razvoja in da so sedaj potrebne radikalne spremembe v gospodarski strukturi, socialni organizaciji, uveljavljanju novih družbenih vrednot itd., ki bi ustvarilo nove razmere za nadaljnji uspešni razvoj občine.

Ključni razvojni problemi

Že ob kratkem prikazu dosedanjih razvojnih procesov v občini Domžale smo si lahko ustvarili določeno predstavo, kateri razvojni problemi vse bolj stopajo v ospredje in zahtevajo razrešitev. V nadaljevanju bomo izpostavili tri glavne skupine problemov, in sicer:

- splošne razvojne probleme, značilne za vso občino,
- probleme, ki zadevajo predvsem razvoj mesta Domžale in ostalih urbanih naselij,

- probleme, ki zadevajo razvoj podeželja v občini Domžale.

Splošni razvojni problemi

- (1) Previsok delež zaposlenih v industriji, ki opozarja na problem neenakomerne gospodarske strukture in premajhno udeležbo (proizvodnih) storitvenih dejavnosti. Čeprav žal ne razpolagamo z ustreznimi podatki, lahko predvidujemo, da se bo v bližnji prihodnosti z vsa silo izpostavil problem podzaposlenosti oziroma tehnološkega viška zaposlenih, ki bodo morali v precejšnjem številu zapustiti sedanja podjetja zaradi njihove nujne tehnološke in organizacijske prenove. Povečali se bosta predvsem ciklična brezposelnost in brezposelnost zaradi neskladne rasti.
- (2) Preseček neustrezno izobražene delovne sile se bo pojavil istočasno ob vse bolj izrazitem pomanjkanju visoko izobražene delovne sile, "strokovnjakov", ki bi morali kot nosilci znanja predstavljati ključni razvojni dejavnik za pospeševanje inovacijskih sprememb v gospodarski in družbeni strukturi in za spodbujanje podjetniškega načina obnašanja.
- (3) Problem močnih dnevnih migracij. Leta 1981 se je pribl. 55% vseh zaposlenih v občini dnevno vozilo na delo izven meja občine, predvsem v Ljubljano in Kamnik. Verjetno ni potrebno posebej dokazovati potratnosti takšnega načina komuniciranja z vidika porabe energije, onesnaževanja okolja in neracionalne izgube časa "vozačev".
- (4) Poglobljanje kriznih problemov v okviru družbenih dejavnosti in vseh storitvenih dejavnosti, ki so z vidika porabe do sedaj predstavljale osnovo "kolektivne občinske blaginje", z vidika reševanja problema brezposelnosti pa pomemben okvir za zaposlovanje odvečne delovne sile, predstavlja naslednji

pomemben problem. S predvidljivo krizo občinskega fiskalnega načina financiranja teh dejavnosti lahko v bližnji prihodnosti pričakujemo tudi zmanjšanje obsega in kakovosti storitev, ki jih te dejavnosti danes nudijo, ter odpuščanje odvečne delovne sile. Menimo, da procesi tehnološke prenove ne bodo zajeli le gospodarskih podjetij, temveč bodo v enaki, če ne celo v večji meri zajeli tudi negospodarske dejavnosti.

- (5) Vzrokov za predvideno poglobljanje kriznih problemov v občini pa ni iskati samo v občini, temveč tudi v strukturnih spremembah v njenem ožjem in širšem okolju, predvsem v Ljubljani in ljubljanski regiji, ki bo zaradi svoje bližine in funkcionalne povezanosti močno vplivala na razvojne spremembe znotraj občine. Že npr. večje odpuščanje "vozačev" iz ljubljanskih podjetij lahko izrazito dodatno zaostri težavne probleme brezposelnosti, ki bodo nastali tudi brez teh vplivov. Problemi, ki nastajajo na tej ravni, se pojavljajo verjetno tudi zaradi ne povsem ustrezne teritorialne delitve dela med občino Domžale in ostalimi občinami v ljubljanski regiji predvsem z Ljubljano. Menimo, da fizičnemu nastajanju regionalnega mesta v trikotniku Ljubljana - Domžale - Kranj ne sledi istočasno tudi bolj primerna razdelitev proizvodnih in storitvenih funkcij, upoštevaje značaj in stopnjo centralnosti vključenih naselij.

Problemi razvoja mesta Domžale in ostalih urbanih naselij

- (1) Že bežno poznavanje zgodovine razvoja Domžal iz pretežno vaškega naselja v nastajajočo mestno skupnost ter splošni vpogled v prakso in načrte njegovega nadaljnjega razvoja nam daje vtis, da Domžale preživljajo najbolj pomembne trenutke v svoji urbani transformaciji. Mesto Domžale, pa tudi ostala naselja v "domžalski aglomeraciji" (Trzin, Mengeš,

Količevo), je že prišlo v tisto razvojno fazo, ko ni več dovolj samo aposteriorno in sukcesivno reševanje nastajajočih komunalnih, prometnih in ostalih infrastrukturnih problemov, temveč je potrebno celovito ovrednotenje dosežene funkcionalne in fizične opremljenosti naselij:

- v odnosu do pričakovanega prestrukturiranja dosedanje "teritorialne delitve dela" v ljubljanski regiji,
- v odnosu do specifik razvoja ostalih naselij v občini predvsem tistih na podeželju,
- v odnosu do aktualnih globalnih procesov tehnološke prenove in tehnoloških procesov, utemeljenih na inovacijah in podjetništvu,
- v relaciji do izboljševanja kakovosti dela in bivanja svojih prebivalcev.

Prevrednotenje obstoječe funkcionalne in fizične opremljenosti urbanih naselij oziroma njihovega funkcionalnega omrežja bi bilo smotrno opraviti, upoštevaje sodobna načela racionalnega in ekonomsko upravičenega (mestna renta) coninga vseh dejavnosti, ki tvorijo družbeni reprodukcijski proces:

- optimizacijo širšega mestnega prostora kot lokacije produkcije (zaokrožanje obstoječih in izgradnja novih industrijskih con, industrijskih tirov, industrijskih cest in vseh ostalih infrastrukturnih objektov in naprav, ki jih potrebuje proces produkcije);
- izboljševanje kakovosti mestnih prostorov kot lokacije individualne in kolektivne porabe (v ta okvir sodijo predvsem stanovanja in stanovanjska območja, komunalna infrastruktura, prostori in oprema za prostočasne in športne dejavnosti, zabavo itd.);
- optimizacijo mestnih prostorov kot lokacij menjave (objekti in prostori, v katerih poteka trgovska dejavnost, prometna infrastruktura, telekomunikacijska infrastruktura, objekti in prostori, v katerih poteka finančno poslovanje, itd.).

- (2) Drugi sklop nič manj pomembnih problemov zadeva identifikacijo in celovito ovrednotenje socialnega omrežja urbanih naselij oziroma t.i. urbane segregacije (različne kvalitete bivalnih okolij, različni dostopi in možnosti uporabe dejavnosti, ki potekajo znotraj mestnih prostorov in objektov kolektivne porabe, različne ekološke obremenjenosti bivalnih okolij itd.), ki diferencira možnosti in pogoje prebivalcev mest v čim bolj enakopravni uporabi mestnih funkcij in dobrin.

Pričakovati je, da se bodo zaostri problemi urbane segregacije, ko bo v bližnji prihodnosti prišlo do večjega odpuščanja odvečne delovne sile. Sem sodi realna nevarnost pojava in naraščanja obsega "urbanega proletariata", tj. tistih slojev prebivalstva, ki stalno prebivajo v mestu, vendar zaradi svojih socialnih značilnosti niso zaposleni (ali so občasno zaposleni) in istočasno nimajo povezav s podeželjem. Povezava s podeželjem je pomembna bodisi v smislu dodatne oskrbe s hrano in ostalimi življenjskimi potrebščinami, bodisi v smislu trajne preselitve na podeželje.

- (3) Tretji sklop problemov razvoja mesta Domžale (in ostalih urbanih naselij) zadeva vprašanje mestne podobe. Dejstvo, na katero smo opozorili že v prvi točki tega sklopa problemov in ki zadeva problematiko razvoja Domžal iz vaše skupnosti v mestno naselje, je pustilo vidne sledi tudi v mestni podobi oziroma v identiteti in simboliki mesta. Dosedanji razvoj Domžal je potekal predvsem v smeri fizične rasti in agregiranja okoliških naselij brez poskusa kakovostne funkcionalne členitve posameznih mestnih območij v enotno in razpoznavno celoto. Posebej izstopa problem mestnega središča, v katerem se je nakopičila vrsta medsebojno nerazčiščene dejavnosti, stanovanjski in poslovni objekti različnih in medsebojno neuskkljenih arhitekturnih

stilov. Ambicija hitrega razvoja Domžal v resnično urbano naselje je razvidna tudi iz poskusov povišanja gabaritov stavb (stolpiči), ki naj bi dodatno predstavljali mestni značaj Domžal. Tudi območja enodružinskih hiš s svojimi vrtovi segajo prav do mestnega središča.

Problemi izboljšanja kakovosti mestne podobe skupaj z eksplicirani problemi nadaljnjega razvoja funkcionalnega omrežja in izboljšanja socialnega omrežja grajenega okolja mesta Domžal in ostalih urbanih naselij so rešljivi edinole s širšim in celovitim strokovnim trudom in z izdelavo urbanističnega načrta mesta.

Problemi razvoja podeželja

Problemi razvoja podeželja predstavljajo tretji pomemben sklop odprtih vprašanj občine Domžale. Čeprav jih lahko le s težavo ločimo od ostalih splošnih in urbanih problemov, s katerimi tvorijo dialektično celoto, bomo zaradi analitičnih razlogov nekatere izmed njih posebej izpostavili:

- (1) V prvi vrsti gre za stagnacijo ali celo upadanje števila prebivalcev v podeželskih krajevnih skupnostih. Po dostopnih podatkih v občini Domžale živi komaj 6% kmečkega prebivalstva.
- (2) Staranje in upadanje števila kmečkega prebivalstva vpliva tudi na usihanje kmetijske dejavnosti, ki ima za posledico manjšo proizvodnjo hrane (bodisi za trg ali samooskrbo) in istočasno pospešen proces zaraščanja kmetijskih zemljišč.
- (3) V vaških naseljih bližje urbanim naseljem ter ostalim centralnim krajem, kjer obstajajo možnosti zaposlitve v nekmetijskih dejavnostih, se trend upadanja števila prebivalcev ustavlja, toda istočasno se tudi menja njihova socialna struktura. Vzrok za spremembe v socialni strukturi je iskati v dej-

stvu, da v občini danes povprečno kmečko gospodarstvo pridobiva prek 60% dohodka iz dela v nekmetijskih dejavnostih.

- (4) Razpršena poselitev občinskega podeželja in neenakomerna dostopnost do lokalnih centralnih vaških ali urbanih naselij vpliva na proces neenakomernega praznenja posameznih območij in zastruje probleme optimalnega gospodarjenja z obstoječimi človeškimi in naravnimi resursi na prizadetih območjih.
- (5) Zgoraj omenjeni procesi istočasno trajneje spreminjajo kulturno krajino podeželja oziroma izničujejo minulo delo prejšnjih generacij kmetov.

Problemi, ki smo jih tukaj predstavili v sintezni obliki, pomenijo šele začetni korak v analizi rezultatov dosežanega gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja občine in v nadaljnjih fazah prav gotovo potrebujejo poglobljeno empirično preveritev in potrditev oziroma odklonitev. Zato jih tukaj ne smemo razumeti z negativno konotacijo, temveč kot eno izmed začetnih osnov za razumevanje in usmerjanje družbenega razvoja občine.

Poleg nakazanih problemov so za občino Domžale značilne tudi nekatere izrazite prednosti, na katerih lahko občina vsaj deloma utemelji svoj prihodnji razvoj. Tukaj mislimo predvsem na:

- (1) Sorazmerno visok delež zaposlenih v zasebnem sektorju gospodarstva občine (leta 1986 10,8%). Za naše razmere visok delež zaposlenih v zasebnem sektorju kaže na to, da je občini Domžale že v času t.i. dogovorne ekonomije, ko smo le obrobno priznavali delovanje tržnih zakonitosti, uspelo s konkretnimi občinskimi razvojnimi politikami in ukrepi ustvariti takšne objektivne razmere in družbeno klimo, da se je lahko razvil zasebni sektor. Le-ta lahko zaradi specifičnih znanj in izkušenj, ki jih

imajo njegovi nosilci, predstavlja enega izmed ključnih dejavnikov razvoja **podjetništva** tudi v "družbenem sektorju" gospodarstva ter v tistih gospodarskih dejavnostih (kmetijstvo ter terciarne in kvartarne dejavnosti), ki so zaradi specifične svojega narodnogospodarskega položaja oziroma paradžavnega načina financiranja v preteklosti bile odtegnjene od možnosti podjetniškega načina gospodarjenja.

- (2) Ugodne naravne in prostorske možnosti (bližina ljubljanskega trga) za razvoj izbranih kmetijskih dejavnosti. Le-te bi lahko izboljšale samooskrbo občine in deloma tudi Ljubljane z nekaterimi osnovnimi živili kot tudi z bolj specializiranimi (delikatesnimi) živili. Seveda se tukaj pojavlja kopica problemov, ki zadevajo predvsem obseg razpoložljivega človeškega kapitala, finančne resurse, znanje itd., ki pa se vendarle lahko v perspektivi ob ustrezni občinski fiskalni in davčni politiki, rešijo na ugoden način.
- (3) Tehnološko prestrukturiranje in programsko inoviranje industrijske proizvodnje lahko ob pridobljeni industrijski tradiciji in ustrezni delitvi dela med Ljubljano in "domžalsko aglomeracijo" ustvari ugodne pogoje za razmah t.i. postindustrijske oziroma informacijske proizvodnje. Domžale bi v bližnji perspektivi morale biti sposobne izkoristiti ter v konkurenčno proizvodnjo preliti še kar visoko raven znanja, ki je prisotno v okviru ljubljanske univerze in raziskovalnih inštitutov. Primerov razvoja uspešne postindustrijske proizvodnje v ožjem in širšem suburbanem območju osrednjih mest razvitih držav je že veliko. Zakaj ne bi aktualnih in uspešnih tovrstnih izkušenj ob že prisotni podjetnosti izkoristila tudi občina Domžale predvsem pa njen osrednji center?

Možne razvojne usmeritve

Kljub temu da v prejšnjem poglavju izpostavljeni razvojni problemi občine potrebujejo celovito in natančno empirično preveritev, bomo tukaj le oblikovali nekatere možne razvojne usmeritve, ki nam bodo kljub morebitni spekulativnosti in hipotetičnosti predstavljale rdečo nit za delo v nadaljnjih fazah priprave srednjeročnega plana občine.

Predlog novih razvojnih usmeritev v prid oblikovanja razvojne strategije Domžal

Po ugotovitvi in začetnem ovrednotenju nekaterih ključnih lastnosti došedanjih razvojnih procesov, protislovij in konfliktov smo si lahko ustvarili določen vpogled v globalni in specifični značaj razvojnega trenutka občine Domžale. Zdaj se seveda postavlja vprašanje kako naprej. Kako oblikovati jasne in operativne razvojne cilje, variantne možnosti in sredstva za njihovo uresničevanje? Kako zagotoviti povezljivost in skladnost različnih razvojnih politik in ukrepov? Kako ustvariti razmere za resnično demokratičnost in vpliv različnih subjektov v sistemu odločanja? Kako spodbujevalno vplivati na ljudi, da bi skupne cilje uresničevali s podobno vncmo kot individualne cilje? Itd.

Oblikovanje odgovorov na vsa (ne) eksplicirana vprašanja v trenutku, ko samoupravni družbenoekonomski sistem ter samoupravno planiranje in dogovarjanje po dolgih letih uveljavljanja ugašata, novi tržni gospodarski sistem pa se uveljavlja le s svojimi temnimi stranmi, predstavlja zelo težko in odgovorno delo. Osnovni gospodarski in družbeni regulator zdaj postopoma postaja trg. Trg za svoje čim bolj optimalno delovanje potrebuje državno (v našem primeru občinsko) korekcijo v smislu ustvarjanja infrastrukturnih pogojev za njegovo delovanje ter za socialno blažitev izrazito neugodnih pojavov in procesov.

Seveda naša naloga tukaj ni razvoj novega sistema planiranja, temveč iskanje argumentov za utemeljitev potrebe, da občina tudi v novih izrazito spremenjenih pogojih gospodarjenja in življenja še vedno zadrži nekatere regulativne vzvode, s katerimi lahko usmerja lastni razvoj.

Najbolj splošni, vendar istočasno tudi nezamenljivi regulativni vzvod predstavlja jasna dolgoročna strategija razvoja občine, v okviru katere se potem oblikujejo konkretne planske odločitve ter ostale operativne razvojne politike in ukrepi.

Razvojna strategija občine naj bi vsebovala naslednje elemente:

- (1) oblikovanje globalnih razvojnih ciljev,
- (2) oblikovanje globalne socialne organizacije,
- (3) definiranje specifičnih nosilcev razvoja,
- (4) definiranje prioriternih razvojnih področij,
- (5) definiranje načinov družbene mobilizacije,
- (6) oblikovanje razvojne ideologije,
- (7) ustvarjanje ustrezne družbene klime.

Predlog globalnih razvojnih ciljev. V sedanjem kriznem obdobju, za katero je značilno predvsem nadaljnje zaostrovanje različnih dejavnikov procesa družbene in naravne reprodukcije, bi bilo potrebno izpostaviti in uresničevati naslednje globalne razvojne cilje:

- (1) V celoti uveljaviti tržno vrednotenje vseh gospodarskih resursov ter istočasno razviti tiste strateške usmeritve, ki občini omogočajo priključevanje sodobnim inovativnim in tehnološkim procesom.

- (2) Stalno izboljševati sestavine kulturne krajine, ki skupaj s človeškim potencialom predstavljajo najsplošnejši infrastrukturni okvir za naravno in družbeno reprodukcijo občine.

- (3) Oblikovati nove človeške, organizacijske, institucionalne, prostorske in druge infrastrukturne pogoje za hitrejše uvajanje in razvoj sodobnih proizvodnih in procesnih tehnologij.

- (4) Legalizirati in funkcionalno vključevati vse elemente sive ekonomije v obnovo in razvoj gospodarske in družbene strukture.

- (5) Dosegati čim bolj smiselno in dobičkonosno teritorialno delitev dela znotraj občine ter v okviru ožjih in širših regionalnih povezav.

Vse (ne)omenjene cilje bi lahko v sedanjih kriznih okoliščinah združili v dva globalna razvojna cilja, in sicer v cilj **razvojnega preboja** in cilj **preživetja**. Pomen in značilnosti obeh razvojnih ciljev smo obširneje predstavili drugje (gl. A. Gulič, 1990a).

Predlog globalne socialne organizacije. Pred prebivalce, lokalne skupnosti, naselja, podjetja in ne nazadnje občinsko upravo se bo kmalu izpostavilo vprašanje, kako konkretno upravljati in uresničevati globalne razvojne cilje, za katere se bo občina odločila. Ne smemo pozabiti, da bo prihodnji razvoj potekal v kriznem in izrazito nestabilnem okolju tako, da bo potrebno oblikovati takšno socialno organizacijo gospodarjenja, ki bo sposobna dajati ustrezne odgovore na sedanje in bodoče razvojne izzive. Danes se kot najbolj izzivalni kažejo problemi tehnološke prenove gospodarstva, uvajanje tržnih mehanizmov vrednotenja poslovnih odločitev ter spreminjanje lastniških razmerij. Z drugimi besedami povedano na eni strani bodo izstopali problemi monitoringa, vodenja, upravljanja in menedžmenta občine kot gospodarske,

socialne in prostorske celote, na drugi strani pa bodo pomembni problemi tehnološkega prestrukturiranja gospodarstva, propadanja obstoječih in nastajanja novih podjetij, povečevanja stopnje brezposelnosti, ekološke ogroženosti itd.

Oblikovanje socialne organizacije gospodarjenja v občini bi pomenilo oblikovanje ustreznega sistema pravil in postopkov, s katerimi se opredeljujejo elementarne enote gospodarstva, v katere se ljudje povezujejo zaradi gospodarjenja, ter tista pravila, s katerimi se določajo "ciljne funkcije" elementarnih gospodarskih enot.

Dosedanjo socialno organizacijo gospodarstva in družbe je, kot smo že povedali, doslej predstavljal samoupravni družbeni sistem (in planiranje), ki ga sedaj postopoma razkrajajo tržne zakonitosti.

Oblikovanje novega sistema socialne organizacije občine bi po našem mnenju moralo temeljiti na koncipiranju razvoja v prejšnjem poglavju omenjenega dualnega gospodarstva.

Menimo, da edinole ustrezna socialna organizacija dualnega gospodarstva lahko ustvari objektivne razmere za reševanje vseh ekspliciranih razvojnih problemov občine, še predvsem pa brezposelnosti. To pa vsekakor mora biti eden izmed pomembnejših predmetov našega nadaljnega dela. Enako velja tudi za problematiko definiranja specifičnih nosilcev razvoja, prioriteten razvojnih področjih, načinov družbene mobilizacije prebivalstva, nove razvojne ideologije in nove družbene klime.

mag. Andrej GULIČ, dipl. soc.

Viri:

1. Dolgoročni plan občine Domžale za obdobje 1986-2000, 1986, Uradni vestnik občine Domžale, 1986/9, Domžale.
2. Gulič A., 1990a, Tehnološki preboj in problemi preživetja, diskusijski prispevek na okrogli mizi Na poti v informacijsko družbo, Mlinar Z. in Splichal S. idr., Teorija in praksa, XXVII/1990, FSPN, Ljubljana.
3. Gulič P., Čemič B., Gulič A., Lenarčič L., 1990, Analiza razvojnih možnosti občine Domžale za obdobje 1991-95, 1.a faza, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana.
4. Wallerstein I., 1979, *The Capitalist World Economy*, Cambridge, Cambridge University Press.